

Lane Novak

## **Kruh brez moke**

Mentorica literarnega projekta **Cvetka Bevc**

# Kazalo

## I. MISLEČE

Nekonstruktivna kritika **4**

Vera v kapitalizem **5**

Misel I **6**

Tekmovanje **7**

Misel II **8**

Kruh brez moke **9**

Ciklanje **11**

Preobrat **12**

Deklica za vse **13**

Pravica **14**

Morala? **16**

Svoboda **18**

## II. ČUTEČE

Želja 20

Razpihovanje jeze 22

Zakajeno raziskovanje 23

Zakajeno spoznanje 24

Občutenje I 25

Nadaljevanje 26

Občutenje II 27

Vrnitev na površino 28

Globina 29

Oddih v naravi I 30

Oddih v naravi II 31

Uravnovešanje 33

Zven začimb 34

Prismojena ljubezen 35

Notranje bogastvo 37

Na Kalvariji 38

Prava mera 39

O LITERARNEM PROJEKTU LANE NOVAK 40

## I. MISLEČE

## Nekonstruktivna kritika

Kritična sem bolj, kot mi koristi.

Morda so ostanki naučene zavisti ...

Premišljevanje nezadovoljstva.

Je navada srca,

da išče razpoke?

Je vpliv okolice

to nerazumevanje na obroke?

Je deden nepotešeni občutek

prednosti, vrednosti, potrditve,

pomanjkanje svetega trenutka – molitve?

Morda so le pristranski drobci,

težnja očesa, ki primerja

stihe idealne vizije.

## Vera v kapitalizem

Sčasoma se od nas pričakuje,  
da pustimo nesmisle za sabo.

Zakaj bi premišljevali?

Saj je vse samoumevno.

Se tega še nismo naučili?

Dogmatičen delavec

naj enemu bogu daruje,

naj pod enim šefom deluje,

naj življenje za plačo žrtvuje.

Kakšna je to tlaka,

kjer le poslušnost določa,

kdo se bo udeležil sestanka?!

Nepriлагоjen je skromni,

ki ceni mavrični pretok v nas.

## Misel I

Kot reka se narava uravnava.

Četudi morje je polno,

dobrodušno medse sprejme kaplje.

In kaplje gladino valovijo.

## Tekmovanje

Potrošniško cenimo le

neoporečno dobrino.

V bitki za vsakdanji kruh

le končni rezultat slavimo.

Zanemarimo vsa druga bitja

in jih pustimo v globini

neuspeha, nezadovoljstva ...

in razočaranja nad sabo.

Ali je res naš edini izziv,

da nekaj prodamo?

In dobrodošli napredek

naše spoštovanje natrga?

Ali ni smiselno, da tudi veliki otrok

uči se postopoma risati nove slike?

Tvoriti nove poti in stike

v plastičnosti svojih možganov?



## Misel II

Tekmovalnost naj nahrani

ustvarjalnost in zanos.

Nagrajeni bomo vsi,

ki nam človekovo delovanje

čudovito se zdi.

## Kruh brez moke

Svoboda je včasih nerodna,  
kot uslužen oproda se vede,  
brez počela za delovanje.

Brez lastnega vodila  
se ozira na gospodarja,  
ki mu bitnost daje.

Kljub temu – je nezadosten.

Zagrenjen. Prikovan.

Predolgo zaverovan.

Meje sveta ga stiskajo.

Hoče kričati, postati drug,  
se rešiti varnega objema,  
ukaza vihtenja kladiva.

Enoličnega. Nepravičnega.

Nanj pritiska ujetništvo.

Naenkrat zagrmí. Povzroči nevihto.

Poruši vse zgrajeno.

Kot Thor, ki je sprostil ihto.

Odpre se nebo.

In oživijo sanje.

Sam svoj bo gospodar

vase vlagal verovanje.

Svoboda brez notranjega vodila

ima naravo nepridiprava.

Hoče kruh,

a moke ne mara.

## Ciklanje

Odrasli smo tako nepotrpežljivi,  
porogljivi, govorimo in govorimo,  
polni zamisli, ki zdrsnejo nazaj  
v brezno kot Sizifova skala.

V nas pa vedoželjni otrok  
obrne vsak kamen na igrišču,  
uči se vsakič in vedno znova,  
da spozna veščino, uri vrlino,  
ki nikomur ni v zibko položena.

## Preobrat

Znaki so bili dovolj glasni.

Potrebna je sprememba,

a na kaj se nasloniti?

Kako se vrnem na površino?

Želim spet dihati,

z jasnimi besedami sodelovati.

Čemu se odpovedati in čemu posvetiti?

Nasprotniki eksperimentalne poti

se morda res niso toliko posvečali zavesti.

Kljub vsemu so predvidljivi in zanesljivi.

Niso se pustili zmesti.

Družinsko drevo bi se raje zlomilo,

kot upognilo.

Nanj sem se oprla,

da novo dobo sem lahko uzrla.

## Deklica za vse

Blagor tistim, ki so prejeli glasen klic,

njihove ideje hodijo vštric.

Nekaj, kar jim iskri oči,

privabi srečo rdečih lic.

Družba ne dojema

teže vsestranskih sposobnosti.

Pa vendar nas od otroštva uri,

da bi razumeli drevesa, kamne, luči,

red besed, kako speči torto

in kako se svet vrti.

Deklica za vse ni mojstrica ničesar.

Pa vendar išče, odkriva bistvo,

poveže vse, za kar ji je mar.

Okoli sebe splete mrežo delovanja,

ki jo trgajo le pasivnosti.

In monotonost ponavljanja.

## Pravica

Modra gospa tehta skladnost  
drugega Newtonovega zakona.

Privilegij gladke poti  
preprostih možganov ne krivi.  
In kaj pomeni tistemu,  
ki kodrasto nad različnimi problemi bdi?

Čigav pogled seže onkraj napravljene pretveze?

Pravični dolžnosti ne izpušča,  
politika in čistilko spoštljivo obravnava.

Po skupni viziji Resnice se ravna,  
da bi mi kot ptice lahko mirno pluli.

Ali razsodba pripada dobremu človeku, ki žezlo zavrača?

Z vrednotami zemljevid postlan  
razblini privid izključevanj,  
stke logičen redosled  
in nas prepusti toku skladnosti  
enakopravnih in krepostnih ljudi.

Le skupna drža, ki vztraja pri veri v isto pravično,  
nas – misleče – združi v goro premično.



## Morala?

Je to družbena normala?

Je izmerjena? Je izvedljiva?

H kateremu polu se kazalec obrača?

Kje leži ta kompas, ko se znajdemo v zagati?

Je Mengele hvale vreden?

Je bil dovolj napreden,

da je posebil Prometeja?

Je želel obvarovati le najbolj izvrstna življenja?

Je korist presegla muke in trpljenja?

Kako dejanjem pripišemo vrednost?

Poiščemo razloge za odločitve,

razsodbe in zakone?

Najdemo opravičila za svoje

sporne rešitve?

Ko se zapletemo v mrežo posameznih niti,  
ne moremo premostiti bregov, rek, prelomov ...  
Prisluhnimo toku narave,  
ki ne nosi bremena morale.

## Svoboda

Razvezana pripadnost sebi.

Lahkó nadzorovana. Ali na prostosti.

Če se ne boji spustiti svojega povodca,

lahko dela čarovnije in norije.

Ali se jo da prisoditi gledalcem,

vklenjenim v Platonovi jami,

ki se zabavajo ob drami senc?

Ustvarjalno povezovanje navideznih

paradoksov predrami tožbo ujetega.

Pogumen je, kdor se brez mejá premika.

Le pazljiv naj bo ob robovih,

kjer začnejo drugi se svetovi.

## II. ČUTEČE

## Želja

Želim si,

da tako kot jaz njega,

on bi želel videti mene.

Nekega dne po službi

pritekel bi mi v objem,

me poljubil, potem šel naprej.

Želim si,

da bi hotel biti najprej moj,

šele nato bi s prijatelji preživel čas.

Želim si,

da se mu oči še vedno iskrijo

in v njih ni resnobe preveč.

Da jih iste stvari ne težijo

in naj le Ljubi! mojemu srcu velijo.

Želim si,  
da on ne imel bi me za isto,  
kot bila sem prej,  
in ne bi predvideval,  
da sem starega ustroja.

Želim si,  
da ne bi bil tako prepričan,  
da jaz nekje čakam le njegov objem.

Želim si,  
da s cvetlico kupljeno,  
utrgano ali narisano  
naredil bi mi dan milosti vreden.

Če bi lahko le eni želji ugodil ...

Naj odgovori mi:

zakaj ideje ljubezni so tako različne?

## Razpihovanje jeze

Rada ga imam, dokler me ne ujezi.

Najina ljubezen takrat je le odmev.

Kako me je potegnil spet s seboj?

Zakaj vame dreza,

bistvenih vprašanj pa ne izgovori?

Potopljena v soparo,

ki okoli čutil buči,

kamniti zid postavim.

Ne morem dihati.

Za nekaj hipov obstojim,

polna zamrznjenih misli.

Nato spet vzklije vera,

da ničesar ni treba spremeniti

in naj jezo njen stvaritelj obdrži.

In jaz znova zadiham. Zdaj z vetrom ubrana.

## Zakajeno raziskovanje

Osvobajajoče misli

zapustile so preperelo omaro.

Srce je s pljučnimi krili

spoznalo spreminjajočo se naravo.

Glasba je začimbo slavila,

boke sramu razvezala

in jih vzvalovila.

Utopične misli je sprostita.

Jutra utrujena prehitela so večere,

dan se je v naslednjega potegnil.

Beseda zamujena,

brez smisla in namena,

pljuča zaprašena,

oropana spomina.



## Zakajeno spoznanje

Bolj kot sem zavest odkrivala,  
globlje korenine so pognale.

Prišla sem iz svoje spiritualne omare.

Odkrita nevednost,  
poslala je radovednost,  
da zabrede v zloveščem labirintu  
nestabilne stvarnosti.

Prevzela sem,  
kar ni bilo moje,  
udejanjila strahove,  
odkrila skrite darove.

## Občutenje I

Kamere povsod sledijo,  
intima se čuti napadeno.

Molitev v tujem jeziku  
pusti me zaprepadeno.

## Nadaljevanje

Nerazumljive sile se krepijo,  
iz telesa živčno pobegnejo,  
neukrotljivo krilijo,  
ob pristanku sledi pustijo.

V majhnih stekleničkah se skriva  
zvezdni prah psihedeličnega gradiva.

Bo moje sanje razkril  
ali moj notranji svet ugonobil?

## Občutenje II

Nekatere besede so votle.

Druge nosijo globlji pomen.

Kolikor celic ga lahko dojame,

toliko jih vzdrhti

in novo realnost prevzame.

Slišim na-ključ-je

v ideal zatopljena,

skrivnosti razkriva

ključavnica narejena.

## Vrnitev na površino

Naključna luč se pojavi.

Kresnica, ki tava po planjavi.

Od daleč mislim, da skače brezciljno,

a sama ne pride v globino.

Sedaj razumem ubožca,

ki je obseden z eno dimenzijo.

Še odnos je ustvaril z abstraktno vizijo.

Stalno premleva bistvo iglokožca.

Drugače doživel je isti pojem.

Priznava le svoje gledišče

in strah večslojen.

## Globina

Kam se obračamo,

ko se izgubimo?

Če misel ni le moja

ker vsi smo povezani,

koga pravzaprav poslušam?

Kje sem sama in kje se drugi začne?

Brezno večnega dvoma

še globlje tone,

pritisk se večja.

Morda serotonin depresijo odžene ...

## Oddih v naravi I

Mestni park

nudi odprto zavetje.

V parku ribniki.

Tam so račke in odskočne ribe.

Ali ribe kdaj presenetijo račke

s skokom v njihovo perje?

Od kod si se vzela?

In že s prijateljico na klopci,

pod klopco ogorki.

Koš je blizu,

a je pretežko stopiti do njega?

Nesmiselna neozaveščenost me ujezi.

A kako povedati prijateljici?

Vsak nežni opomin je zavržen ...

Lahko premostimo kaos in smo kaj več od živali?

## Oddih v naravi II

Druga prijateljica je rekla,

da je wi-fi v krošnjah.

Življenje je v krošnjah.

Enačimo internet z dimenzijo življenja?

Pa narava kriči:

Tu sem!

Uživaj v meni,

uživaj z mano!

Ali ni sožitje čudovito?

Ko žvrgolenje ne preglasi skrbi,

nase opozori z iztrebki.

Takrat zaslepljeni egocentriki

prekleli bi vse kloake.



Grem naprej do paviljona,  
plesalci swinga se poslužujejo bontona.

Med drevesi znotraj parka  
po stopnicah stopa starka;  
mimo praznega ribnika  
ljudje valovijo naprej in nazaj.

O nekdanji človekovi povezavi z naravo  
priča kip z velikim grozdom.

K pokritemu stebrišču  
nesojenih mariborskih stoikov  
vodi pot do preddverja  
nedozorele žlahtne kapljice.

## Uravnovešanje

Notranji pretresi so se umirili.

Neizbežno so porušili mnoge zidove,  
neutrudna volja že gradila je mostove.

Kateri logiki naj zaupam?

Katero spoznanje uporabim?

Ali so nam skupne besede?

Slovar je jasen in lahko pomaga  
iz osamljene zmede.

Znašla sem se kljub temi

vedno bolj pozorna.

Čeprav plašna,

pogumna ob starših, neustrašna.

Zato sem hvaležna naravi

za nesmrtno ljubezen do svojih otrok,

ki še največji razkroj z vztrajnostjo pozdravi.

## Zven začimb

Le zaljubljena želim biti.

Nič drugega me ne zanima.

Peti pesmi, ki srcu dajo krila.

Sestavljati korake brez vodila.

Z modrostjo lepotce omrežiti;

na videz protislovno združiti.

V slogu tekočem barve prelijem.

Okuse spoznam, jih v zboru užijem.

Solim in popram zbrane soprane,

s feferoni okrasim base podžgane.

Sestavine zadonijo v dišečo melodijo –

ljubimci se hranimo z igrivo čarovnijo.

## Prismojêna ljubezen

Ne poslušáš me.

Le tiho si.

Površno slišiš,

kar v meni tli,

tuj ti je jok, ki kriči:

Pusti, naj bom drugačna kot ti!

Zakaj se na gotovost zanašáš,

ki jo skuješ iz ostrine strahu?

Vprašanj ti ni mar,

hitreje zrak skozi tvoje glasilke drvi.

Vračam ti udarce, ker preveč boli.

In že si skačeva v besedo.

Spregledava, kar povezuje,

toneva v vse večjo zmedo.

Bes naju razjeda.

Kar je lepega bilo,

v pozabo tone.

Kar bi lahko bilo,

ponujaš mi za vabo.

Videl si, kako nekdo

se me skoraj je dotaknil.

On bi želel te imeti, praviš.

Oporekam, a ne poslušáš me.

Če se z naftalinom ne bi odel,

odmev bi ti povedal,

da nauk je v meni, krepostni ženi.

Ni je bolj uničujoče naveze,

kot tiste, ki ne loči bližnjega od sebe.

In najin svet se črnogledosti naleze.

Ostane zagrenjena, prismojêna ljubezen ...

## Notranje bogastvo

Bahavost predpostavk

se krasoti s pridobljenim znanjem.

Izkušnje povzame v stavek navaden,

nevreden plamena, ki dušo prevzame.

Dar uvida ne koristi,

če obvisimo na gledalčevi misli.

Presežem sebe,

da bi izkusila sanje.

V gene zapišem zgodbo,

ki le meni ostane.

## Na Kalvariji

Kar legla bi  
sredi vzpetine.

Pustila bi,  
da sonce drsi  
čez moje trepalnice.

Medtem spodaj v mestu  
vse tiho je.

Suha trava pokriva pobočje,  
ni mravelj, ni pajkov,  
ki bi mu zlezli v naročje.

Ni še pomladi,  
modro nebo pravi:  
lepota je večna ...

## Prava mera

Ne morem si kaj,  
da me ne bi navduševali  
umski poskusi.

Raziskovalka v meni  
se ustavi in potoži:  
če bi le imela čas delati  
nikakršne stvari.

Morda takrat  
ko žafran vzdrhti ...



## O literarnem projektu Lane Novak

*Poezija je odmev, ki prosi senco za ples*, je zapisal ameriški pesnik Carl Sandburg. Bržkone je s tem želel poudariti tisto neulovljivo, sprva nevidno in neslišno, kar poezija skuša izraziti. Ob branju verzov se nam včasih zazdi, da smo uspeli ujeti migljajoče sence, vendarle zaznali odmev trepetanja pesnikove duše. Pesnik, demiurg tega skrivnostnega sveta, kdaj šele v sanjah poskuša doumeti, zakaj se je podal na pesniško pot. In se zave, da ni mogel drugače. Vse kaže, da je tako tudi z mlado pesnico Lane Novak, sicer udeleženko delavnic s področja knjige in razvoja pismenosti. Pa se ni na njih prvič srečala s pesniškim ustvarjanjem. Mogoče je tu le dobila vzpodbudo in nov zagon, da se je pod mentorskim vodstvom odločila izpeljati literarni projekt in ustvariti svojo pesniško knjižico.

Zbirka *Kruh brez moke*, naslovljena po eni izmed pesmi, je sestavljena iz dveh ciklov. V prvem, z naslovom *Misleče*, so predvsem reflektivne, družbeno kritične in filozofsko naravnane pesmi. Kajti Lane Novak veliko razmišlja o svetu, temeljnih eksistencialnih in eksistenčnih vprašanjih. Toda kako to ujeti v pesniški izraz, ustvariti podobo, ki bo nosila vsaj del vsega notranjega vrenja? Pri tem ji prav rimana beseda ponuja trdo oporišče, včasih drseča v asociativnih sklopih, drugič spet natančno izpisana, kdaj tudi jedka in humorna. V drugem ciklu *Čuteče* se odpira srce, kot temu radi rečemo, kadar imamo opraviti z osebno izpovedno, intimno poezijo. A ne gre le za ljubezenska občutja. Lane iskreno in neizprosno razkriva svoj notranji svet, pretekle dogodke, ki so se vtisnili v njeno dušo, mladostna iskanja, pobege in stranpoti, bolečino in ne nazadnje vero v življenje. Ki je potrebna, da se v pesmih vzpostavi aktiven odnos do bivajočega. Ni odveč pripomniti, da čuteče in misleče pesmi v svojem izrazu niso strogo razmejene. Ali kot pravi Lane v eni izmed pesmi: *Je navada srca,/ da išče razpoke?/ Ali vpliv okolice,/ to nerazumevanje na obroke?*

Toda – ali ne razmišljamo o tem, kar čutimo, in ali niso pogosto naša razmišljanja tista, ki v nas sprožijo celo paleto najrazličnejših občutij. Ki so pogosto tudi vzgib za ustvarjanje. Tega Lane zagotovo ne manjka.

*Kruh brez moke* prinaša vrsto izvirnih pesniških podob, v njih je nekaj, kar še ni bilo videno in slišano. Takrat se zganejo sence, da zableščejo svoj ples. Lane je prve korake naredila. Z veseljem pričakujemo naslednje.

Cvetka Bevc